23.9.2025

EDUSKUNNAN SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNTA
STV@EDUSKUNTA.FI

LAUSUNTO SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNALLE HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON JÄRJESTÄMISESTÄ ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA HE 86/2025 VP

SUOMEN APTEEKKARILIITON LAUSUNTO

Suomen Apteekkariliitto kiittää mahdollisuudesta lausua Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta HE 86/2025 VP.

Suomen Apteekkariliitto pitää hallituksen esitystä HE 86/2025 vp kannatettavana ja ajankohtaisena. Esitys vahvistaa hyvinvointialueiden roolia valmiuden ja virka-avun toteuttamisessa erityisesti puolustusvoimien ja kansainvälisten liittolaisten tukena. Esityksen tavoitteena on parantaa sosiaali- ja terveydenhuollon valmiutta vastata muuttuneen turvallisuus- ja toimintaympäristön vaatimuksiin sekä erityisesti toimia aseellisen hyökkäyksen tai sen uhan aiheuttamissa poikkeusoloissa. Apteekkariliitto haluaa kuitenkin huomauttaa, että esitetyssä laissa on puutteita kriittisen terveydenhuollon osa-alueen, eli siviiliväestön lääkehuollon ja apteekkien huomioimisessa osana hyvinvointialueiden poikkeusoloihin varatutumista. Siviiliväestön poikkeusolojen lääkehuollon turvaamiseksi tulisi järjestämislakiin kirjata hyvinvointialueille velvollisuus huomioida avoapteekit osana niiden varautumissuunnittelua ja -koordinaatiota sekä normaali- että poikkeusoloissa.

Sotilaslääkehuollon eriyttäminen siviiliväestön lääkehuollosta
Pidämme perusteltuna, että sotilaslääkehuolto pidetään erillään siviiliväestön lääkehuollosta. Puolustusvoimien ja Naton joukkojen erityistarpeet poikkeusoloissa edellyttävät omia järjestelyjä, jotta sotilaslääkehuollon erityisvaatimukset voidaan täyttää tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti.

Siviiliväestön lääkehuollon varautuminen omana kokonaisuutena
Siviiliväestön lääkehuollon turvaaminen perustuu pitkälti avoapteekkien toimintaan. Apteekkariliitto pitää tärkeänä, että apteekit sisällytettäisiin osaksi hyvinvointialueiden varautumissuunnittelua ja -koordinaatiota sekä normaali- että poikkeusoloissa. Hyvinvointialueiden tulisi ottaa omissa normaali- ja poikkeusolojen varautumissuunnitelmissaan huomioon siviiliväestön lääkehuollon järjestämiseen liittyvät kysymykset. Tämä varmistaisi, että hoitoketju toimii alusta loppuun saumattomasti myös kriisitilanteissa. Varautumista koskevaan yhteiseen suunnitteluun, koulutukseen ja harjoitteluun tulisi sisällyttää kullakin alueella toimivat apteekit ja farmaseuttinen henkilöstö niiden roolin mukaisesti.

Lisäksi siviiliväestön lääkehuollon huoltovarmuuden turvaamiseksi on huolehdittava koko maan kattavan apteekkiverkoston toimintaedellytyksistä. Poikkeusolojen lääkehuollon tarpeisiin tulee luoda oma järjestely, sillä poikkeusolojen lääketarpeet eroavat normaaliolojen lääketarpeista. Normaaliolojen poikkeustilanteisiin varattujen lääkkeiden velvoitevarastointiin tukeutuminen ei ole riittävää – poikkeusoloja varten tarvitaan erillinen varautumismekanismi ja menettelyt, jossa hyvinvointialueet, alueen apteekit ja huoltovarmuuskeskus yhdessä lääketukkujen kanssa vastaavat siviiliväestön lääkehuollosta. Apteekkien rooli poikkeustilanteissa on toimia siviiliväestön palvelu- ja jakeluverkostona.

Taloudelliset näkökohdat

Maankattava apteekkiverkosto ja farmaseuttinen osaaminen ovat keskeisiä laadukkaan, yhdenvertaisen ja kriisinkestävän siviiliväestön lääkehoidon toteutuksessa ja lääkehuollon huoltovarmuuden turvaamisessa.

Apteekeilla tulee olla riittävät toimintaedellytykset varautumistoimille. On syytä huomioida, että apteekkeihin on koko 2000-luvun ajan kohdistettu huomattavia leikkauksia ja kasvavalla joukolla apteekeista on jo ennestään taloushaasteita. Leikkausten lisäksi apteekkien taloutta ovat heikentäneet lääkemarkkinoiden muutokset ja kulujen kasvu. Lisäksi istuva hallitus on kohdistamassa apteekkeihin uusia, huomattavan suuria leikkauksia sekä laajentamassa joidenkin itsehoitolääkkeiden myyntiä apteekkien ulkopuolelle. Tämä kokonaisuus on ajanut monet apteekit taloudellisesti ahtaalle ja heikentänyt niiden kykyä vastata lakisääteisiin velvoitteisiin sekä kehittää toimintaansa muuttuvissa olosuhteissa. Apteekkien osallistuminen poikkeustilanteiden lääkehuoltoon aiheuttaa lisäkustannuksia, ja valtion tulisi korvata niille varautumiseen liittyvät kustannukset.

Varautumisen näkökulmasta on myös huomioitava, että kansallisen lääkevalmistuksen ja siihen liittyvän osaamisen saatavuus on rajallista. Esimerkiksi lääkevalmistusta harjoittavien apteekkien määrä on vähentynyt merkittävästi vuosikymmenten aikana pääosin taloudellisten syiden vuoksi. Kansallisella tasolla olisi tarpeen arvioida, onko lääkevalmistukseen liittyvä omavaraisuus riittävä poikkeusolojen tai mahdollisen sotatilanteen varalta.

Yhteenveto ja suositukset

- Hallituksen esitys on kannatettava ja vastaa muuttuneen turvallisuusympäristön vaatimuksiin.
- Sotilaslääkehuolto on järkevää pitää erillään siviiliväestön lääkehuollosta.
- Siviiliväestön lääkehuollon turvaaminen perustuu avoapteekkien toimintaan, ja apteekit tulee sisällyttää osaksi hyvinvointialueen varautumissuunnittelua ja -koordinaatiota sekä normaali- että poikkeusoloissa.
- Siviiliväestön lääkehuollon huoltovarmuuden turvaamiseksi on huolehdittava koko maan kattavan apteekkiverkoston toimintaedellytyksistä
- Poikkeusolojen siviiliväestön lääkehuollon tarpeisiin tulee luoda oma järjestely, sillä poikkeusolojen lääketarpeet eroavat normaaliolojen lääketarpeista. Normaaliolojen poikkeustilanteisiin varattujen lääkkeiden velvoitevarastointiin tukeutuminen ei ole riittävää

Lopuksi

Apteekkariliitto toivoo, että sosiaali- ja terveysvaliokunta arvioi ja tarkastelee hallituksen esitystä HE 86/2025 vp poikkeusoloihin varautumisen kokonaisuuden näkökulmasta, huomioiden myös siviiliväestön varautumiseen liittyvät tarpeet.

Toivomme, että valiokunta kannustaa hallitusta valmistelemaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain siten, että siviiliväestön lääkehuollon järjestäminen toteutetaan tarkoituksenmukaisella ja ennalta suunnitellulla tavalla myös poikkeusoloissa.

Helsingissä 23.9.2025

Mika Kuivamäki
ICT johtaja
Suomen Apteekkariliitto Ry